

עין משפט
נר מצוה

נה ה' מ"י פ"ו מלסוד
מזמזם הלכס כ:

מקורות

גמ' ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא ע"י עלי תמר: שבו זמן-שכ"ה קה"ע, פני"מ, ע"פ בבלי לא א' ורש"י ד"ה מלכות, ובי"ב קא ב' ורשב"ם ד"ה מניסן: רב חיה בר אשי בשם רב רשב"ם ב"ב קא א' ד"ה יום שהות: כהנא שא"ל רב רש"י גיטין פח א' ד"ה עליו עלה: לא וכן הוא בבבלי לא א' ורש"י ד"ה לאותו/גמ' ורש"י גיטין שם ד"ה אותו ורש"י מ"ב י"ז ב' והושע ה' ג:

בכפיית המטה בתשעה באב, ולא הקילו חכמים אלא בערב תשעה באב בסעודה המפסקת, ואפילו חכמים לא הקילו אלא לשבת על הקרקע אבל לשבת על המטה אסור, ושיטת הבבלי שגם בתשעה באב הקילו חכמים לשבת על המטה וכמשמעות המשנה 'ולא הודו לו חכמים', ושיטת הברייתא בבבלי שעל מטה שהוא ישן בה ואפשר לו לכפותה מודים חכמים שחייב לכפות, ולא נחלקו אלא בשאר מטרות שבבית, ורבא בבבלי פוסק כחכמים שבמשנה שאין חייבים בכפיית המטה כלל. (ביאור הגר"א אור"ח סי' תקנט ס"ג, וראה בארובה באוצר מפרשי הירושלמי).

ניחא ביום הכיפורים שהוא כפרה על ישראל.
בבבלי (ל:): בשלמא יום הכפורים משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות.

בחמשה עשר באב למה, ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא שבו זמן קיצה יפה לעצים

וכו' עד סוף הסוגיא. בבבלי (לא, ב"ב קא:): הובא כל הענין בשינוי שמות האמוראים, ונוסף עוד טעם שביים זה הובאו הרוגי ביתר לקבורה. (יפה עינים שם ושם).

ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא שבו זמן קיצה יפה לעצים וכו'. בבבלי (לא:): רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו יום שפסקו מלכרות עצים למערכה וכו'. הן הבבלי והן הירושלמי סוברים שמים זה ואילך לא קצצו, אלא שלשיטת הבבלי יום זה היה היום האחרון של קציצת העצים, ושיטת הירושלמי (לפי פ"י ראשון ביפה מראה) שעיקר קציצת העצים היתה ביום זה, ורק לפעמים היו קוצצים לפני כן. (ע"י יפה מראה).

רב חיה בר אשי בשם רב שבו התיר הושע בן אלה פריסדיות וכו', אלא מאן דבעי מיסוק יסוק, בבבלי (ל:): עולא אמר יום שביטל הושע בן אלה פריסדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל, ואמר לאיזה שירצו יעלו. ובבבלי (מו"ק כח:): שאביה בן ירבעם ביטל את השומרים. היה נראה לומר שהבבלי במו"ק חולק על הירושלמי והבבלי כאן, וסובר שלא 'הושע' הוא שהתיר לעלות לרגל אלא 'אביה', אמנם אפשר לומר שלדברי הכל 'אביה' הוא הראשון שהתיר לעלות, ואחר שמת בחיי אביו, חזר אביו והעמיד שומרים, ולאחר זמן התיר הושע בן אלה שוב לעלות. (יפה מראה).

רב שמואל בר רב יצחק ואמרין לה בשם ר' שמואל בר נחמן
ירבעם בן נבט. שכן הושע מלך רשע היה, ולא היה איכפת לו שעובדים ישראל עבודה זרה. ועתה שיכלו ישראל לעלות ולא עלו, חרה אף ה' בהם והגלם, נמצא שהוא גרם את הגלות תכט: טעם נוסף רב שמואל בר רב יצחק, ואמרין לה בשם ר' י

הלכה ז

ימים טובים לישראל כמותו: לפי שהוא כפרה על ישראל. שהוא יום כפרה, שיש בו סליחה ומחילה לעוונותיהם של ישראל. כפי שנאמר (ויקרא טו ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו: ביום הקדוש הזה תורה אור עשר באב יקמה. נהגו בו יום טוב: ומביאה הנ"מ כמה טעמים

בדבר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא, שבו זמן קיצה יפה לעצים. יום זה הוא היום האחרון לזמן שבו יפה לקצוץ עצים למערכה תכא: לפי ששכ"ה עצים שבו נקצצו בו אין שני עושיין מאבולות. כל העצים שנמצאים בחדשי הקיץ עד ט"ו באב אין שולטים בהם תולעים, משום שהחמה יוקדת עליהם ומיבשתם. ומכאן ואילך תשש כח החמה, ואין בה כח ליבשם, ועלול להיות בעצים הנקצצים תולעים תכב, לפיכך לא היו קוצצים יותר באותה שנה. והיו שומחים לגומרה של מצוה: ביהאי דתנינן תמן, כל עין שנמצא בו תולעת

ת"כ

פסול מעל גבי המזבח. עצים מתולעים פסולים למזבח, כפי ששינונו (מדות פ"ב מ"ה) שכל עץ שנמצאה בו תולעת, פסול להקריבו על גבי המזבח: טעם נוסף רב חיה בר אשי בשם רב, שבו התיר הושע בן אלה פריסדיות תכג ששהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים. כשמלך ירבעם בן נבט על ישראל תכד, חשש שמא כשיעלו ישראל לירושלים יעזבוהו ויחזרו למלכות חרבעם בן שלמה מלך יהודה (מ"א יב כו), לפיכך הושיב שומרים על הדרכים תכה שלא יניחום לעלות לירושלים, ולא יכלו לעלות לרגל ולהביא קרבנות לבית המקדש. ולאחר שנים הרבה מלך הושע בן אלה על ישראל, וביטל את השומרים הללו, ובט"ו באב היה, ומחמת זה קבעוהו ליום טוב תכו: בהנא שא"ל ר' יעקב, כל הקא מיביתא רביתא עבד, וכתוב ביה 'עליו יעלה שלמנאסר מלך אשור' תכז. כל הטובה הגדולה הזאת עשה הושע בן אלה, שביטל את הפרוסדיות שהושיב ירבעם בן נבט, ולבסוף הגולה על ידי שלמנאסר מלך אשור, בתמיכה תכח: אמר ר' יחיה, על ידי ששמוט את הקולף מצוארו ותליון בצואר הרבים. קולר הוא החבל שקושרים בו את צוארם של הנידונים בתליה. ומשל הוא, כלומר הושע בן אלה הוריד את חבל התליה מצוארו, שביטל את השומרים, ותלאו בצואר הרבים: לא אמר ר' יעקב עמא יסקון, אלא מאן דבעי מיסוק יסוק. לא ציוה על העם לעלות לרגל, אלא אמר מי שרוצה יוכל לעלות לירושלים, ומי שרוצה ימשיך ללכת לעגלי הזהב שהקים

ביאורים

מלך אשור את עשרת השבטים. וביטל הושע את השומרים, והרשה לכל אחד לעלות לאן שירצה (מ"ב יז א-ג).

תכה בהושע (ה א) נאמר, שאותם שומרים היו יושבים בהר המצפה ובהר תבור.

תכו ולא נחלקו כל אלו הטעמים, אלא כל אחד אמר טעם אחר. וקבלה היתה בידם שכל אלו הדברים אירעו בט"ו באב - יפ"מ, קה"ע (ע"פ רשב"ם ב"ב קא א' ד"ה יום שהותרו שבטים).

תכז כך נאמר שם (מ"ב יז א - ה): 'בשנת שתים עשרה לאנזו מלך יהודה מלך הושע בן אלה בשמרון על ישראל תשע שנים, ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו, עליו עלה שלמנאסר מלך אשור ויהי לו הושע עבד וישב לו מנחה וגו', בשנת התשיעית להושע לכד מלך אשור את שמרון ויגל את ישראל אשורה וישב אותם בחבל ובקבור נהר גוזן וערי מד'.

תכח אף על פי שמלך רשע היה, כפי שנאמר בו (מ"ב יז ב) 'ויעש הרע בעיני ה'', מכל מקום לא היה יותר גרוע מהמלכים שהיו לפניו שלא גלו ישראל בימיהם, כפי שנאמר שם: 'רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו', ומשום כך הקשה כהנא, מפני מה גלו ישראל בימיו - רש"י (גיטין פח א' ד"ה עליו עלה).

תכט ומכל מקום קבעוהו יו"ט, לפי שהכשרים שבישראל יכלו לעלות

מסורת
הש"ס

תענית נל,
ליכ"ר פתחמא שס

מדות פ"ב מ"ה

תענית ל:
סדר עולם דנה פכ"ג

גיטין פח.